

مروری بر گیاهان دارویی مؤثر بر سیستم ایمنی در طب سنتی

خدیجه احمدی*^۱، علی قادری^۲، حمیدرضا آذرباد^۲

۱- دانشجوی دکتری فیزیولوژی گیاهان زراعی، دانشکده علوم کشاورزی، دانشگاه شاهد.
۲- مدرس دانشکده فنی و مهندسی، گروه کشاورزی، موسسه آموزش عالی اقبال لاهوری مشهد، استان خراسان رضوی، ایران
* نویسنده مسئول، آدرس پست الکترونیک (kh.ahmadi612@gmail.com)

نتایج و تحلیل

خارخاسک (*Tribulus terrestris*)، در درمان بیماری‌های قلبی-عروقی همچون ضعف گردش خون و آتژین صدری مؤثر است و در داروهای سنتی چینی‌ها و هندی‌ها برای درمان بیماری‌های کبد، کلیه و قلبی-عروقی استفاده می‌شود (Wang et al., 1990).
درمنه (*Artemisia sieberi*) از خانواده Asteraceae می‌باشد. به‌طور مختصر در مورد خواص دارویی درمنه می‌توان گفت استفاده از این گیاه برای درمان بیماری‌های زمان قدیم نسبت داده شده می‌شود. درمنه در طب قدیم کاربرد دارویی داشته و به‌عنوان مقوی، محرک، اشتهاآور و تقویت سیستم ایمنی بدن استفاده می‌شده است (Sefidkon et al., 2013).
سرخارگل (*Echinacea angustifolia*) از خانواده گیاهان ستاره آسا (Asteraceae) می‌باشد (Amira et al., 2007). سال‌هاست که در طب سنتی از گیاه سرخارگل به منظور پیشگیری و درمان طیف گسترده‌ای از بیماری‌ها از قبیل سرماخوردگی معمولی، سرفه، عفونت‌های ریوی، اختلالات جلدی و حتی بیماری‌های مزمن ناشی از نقص ایمنی استفاده می‌شود (Schoneberger, 1992). برخی از مطالعات بر اثرات عصاره هیدروالکلی گیاه سرخارگل به عنوان یک ترکیب طبیعی تعدیل کننده دستگاه ایمنی تأکید کردند (Sultan et al., 2014).
سیاه دانه (*Nigella sativa L.*) از خانواده Ranunculaceae و گیاهی علفی، با ساقه افراشته است. سیاهدانه دارای اثرات تقویت سیستم ایمنی، آنتی‌بیوتیکی و تحریک پاسخ ایمنی، ضد میکروب و ضد سرطان می‌باشد (Salem, 2005).

نتیجه گیری

امروزه با کشف خواص تقویت کننده سیستم ایمنی بدن در گیاهان دارویی، مویدات جدیدی بر تأکید طب سنتی در خصوص استفاده از این گیاهان به‌دست می‌آید. عصاره و اسانس این گیاهان بر درمان ضعف سیستم ایمنی بدن مؤثر هستند.

منابع

ضیائی، م.، شریفی، م.، نقدی بادی، ح.، تحصیلی، ژ. و قربانی نهوجی، م. ۱۳۹۳. مروری بر گیاه دارویی ریحان (*Ocimum basilicum L.*) با تأکید بر عمده‌ترین ترکیبات ثانویه و ویژگی‌های زراعی و دارویی آن. فصلنامه گیاهان دارویی. ۱۱۳(۴): ۴۰-۲۶.
Hassanshahian M, Bayat Z, Saeidi S, Shiri Y. 2014. Antimicrobial activity of trachyspermum ammi essential oil against human bacterial. International Journal Advance Biological Biomed Research. 2(1):18-24.
Mohsenipour Z, Hassanshahian, M. 2016. Antibacterial activity of euphorbia hebecarpa alcoholic extracts against six human pathogenic bacteria in planktonic and biofilm forms. Jundishapur Journal of Microbiology. 9(6):e34701
Salem, M.L. 2005. Immunomodulatory and therapeutic properties of the *Nigella sativa L.* seeds. International Immunopharmacology, 5 (13-14): 1749-1770.
Schoneberger, D. 1992. The influence of immunestimulating effects of pressed juice from *Echinacea purpurea* on the course and severity of colds. Pharmacognosy Research. 8:2-12.
Sefidkon, F., E. Tayefeh Hendi., F. Fakhari & M.B. Teimouri, 2013. Essential Oil Composition and Antimicrobial Activities of Oil and Alcoholic Extract of *Artemisia spicigera C. Koch.* From Mazandaran Province. Eco-Phytochemical Journal of Medical Plants, 1(2): 1-12.

چکیده

بیماری‌های عفونی، بیماری‌های گسترده و شایع در جهان هستند که هزینه‌های فراوانی را به جوامع بشری تحمیل می‌کنند و تهدیدی برای سلامت بشر محسوب می‌شوند. میزان مرگ و میر ناشی از این بیماری‌ها روز به روز در جهان، به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه رو به افزایش است. گیاهان دارویی تولیدکننده مواد طبیعی بی‌شماری هستند و در طب سنتی برای درمان بیماری‌ها از آنها استفاده می‌شود. این مطالعه مروری با هدف بررسی خواص دارویی اثبات شده گیاهان صورت گرفت. کتب‌های معتبر طب سنتی و گیاهان دارویی، داده‌های مورد مطالعه از پایگاه‌های اطلاعاتی PubMed, ISC, Scopus, IranMedex, Magiran, ISI, Google Scholar, استخراج و بررسی شدند. امروزه با کشف خواص تقویت کننده سیستم ایمنی بدن در گیاهان دارویی، مویدات جدیدی بر تأکید طب سنتی در خصوص استفاده از این گیاهان به‌دست می‌آید. عصاره و اسانس این گیاهان بر درمان ضعف سیستم ایمنی بدن مؤثر هستند.

مقدمه

محققان به منظور دستیابی به ترکیبات ضد میکروبی جدید، از ترکیبات طبیعی مانند عصاره های گیاهی استفاده کنند. گیاهان دارویی، بهترین کاندید برای مهار باکتری های عفونت‌زای مقاومت به آنتی‌بیوتیک هستند که از مزایای آن می‌توان به کم‌بودن هزینه تولید، عوارض جانبی کم، نداشتن مشکلات زیست‌محیطی اشاره کرد (Mohsenipour and Hassanshahian, 2016). گیاهان دارویی یکی از منابع مهم درمان بیماری‌ها در تمام نقاط جهان بوده و در حال حاضر نیز این گیاهان از جایگاه مهمی در پزشکی برخوردار می‌باشند، به‌خصوص در طی دهه‌های گذشته کاربرد این گیاهان در طب سنتی و مدرن رو به افزایش است (ضیائی و همکاران، ۱۳۹۳). امروزه با توجه به اثرات جانبی ناشی از مصرف داروهای شیمیایی، به تولید پایدار داروهای گیاهی باکیفیت، توجه خاصی شده است (Malik, 2011). گیاهان دارویی با داشتن متابولیت‌های ثانویه فراوان، مواد مؤثر اولیه بسیاری از داروها را دارند. در نتیجه این گیاهان می‌توانند به عنوان یکی از مهم‌ترین منابع دارویی با اثرات ضدباکتریایی و ضدقارچی جدید شمرده شوند (Hassanshahian et al., 2014). این گیاهان از طریق تحریک سیستم ایمنی، فعالیت ضد التهابی و ضد اکسیدانی، افزایش هضم و جذب مواد غذایی و فعالیت‌های ضدباکتریایی، ضدقارچی و ضدانگلی در درمان بسیاری از بیماری‌ها به کار می‌روند (Saeidi et al., 2013). ایران به علت آب و هوای متنوع و وسعت زیاد تنوع زیستی از گیاهان دارویی را دارد که اساس و پایه طب سنتی کشور را تشکیل می‌دهد. در این پژوهش به بررسی اثر گیاهان دارویی بر سیستم ایمنی بدن از منظر طب سنتی پرداخته شده است.

مواد و روش‌ها

این مطالعه از نوع مرور سیستماتیک و درباره بررسی اثر گیاهان دارویی بر سیستم ایمنی بدن است که با جستجو در پایگاه‌های SID, Science Direct و Web of Science با کلیدواژه‌های گیاه درمانی، گیاه دارویی، طب سنتی و سیستم ایمنی گیاهان دارویی مؤثر استخراج و مورد استفاده قرار گرفت.